

zunanji, treba dognati, popólnoma dognati zunanjo obliko! Popólnoma še posebno pri nás zato, ker se nam je knjižna slovenščina po notranji že precej okužila in je treba poiskati po vseh koncih in krajih vse oblike, »ki se v jeziku resnično rabijo,« čeprav je treba za to delo »Popotnih torb« in različnih podstreh. Enkrat za vselej pa moramo pustiti dozdanje načelo, po katerem je bila predmet raziskavanju samo beséda; in prav to bo zasluga moderne psihologije, da se odslej ne bo moglo več tako delati. Zato moramo psihologijo začeti v časti imeti!

(Nadaljevanje v prih. letniku.)

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Rešitev kompetenčnega konflikta: Za razsojo o veljavnosti službene pogodbe, sklenjene med sanitetnim distriktnim odborom v sporazumu z okrajnim zastopom in med zdravnikom, ki je nameščen za zdravnika ubogih, so pristojna sodišča, ne pa deželni odbor.

Okrajni zastop B. je sklenil v seji dne 6. aprila 1901, da namesti za okraj B. zdravnika ubogih. V seji dne 14. septembra 1901 je potem imenoval dr. S. za zdravnika ubogih z letno plačo 1600 K in mu izročil dekret. Manjšina okrajnega zastopa se je pritožila zoper oba zadevna sklepa na štajerski deželni odbor, ki je z odlokom od 24. januarja 1902 prvi sklep po §-u 78 zakona od 27. avgusta 1896 št. 63 dež. zak. in po §-u 77 zakona o okrajnih zastopih razveljavil in dosledno proglasil imenovanje drja. S. za zdravnika za neveljavno. V tem odloku je bilo pripomnjeno, da ima okrajni zastop nalogo, z novičnim sklepom zdravstvo ubogih za celi okraj enotno organizirati.

V seji 28. junija 1902 je nato okrajni zastop B. sanitetnemu distriktu »okolice B.« dovolil letni prispevek 1500 K za distriktnega zdravnika z izrecnim pogojem, da mora ta zdravnik uboge okraja brez posebne odškodnine lečiti, izjemši uboge občin V. in B. Nadalje se je odredilo, da naj se sklene z zdravnikom, ki se namesti, posebna pismena pogodba. Res se je nato med sani-

tetnim distriktom »okolice B.« sporazumno z okrajnim zastopom B. na eni strani in drjem. S. na drugi strani sklenila dne 31. avgusta 1902 službena pogodba. V tej je imenoval distriktni odbor »okolice B.« drja. S. za stalnega zdravnika, okrajni zastop pa je pogodbi pristopil in v njej imenoval istega distriktnega zdravnika za stalnega zdravnika ubogih v okolici celega sanitetnega distrikta B. z letno plačo 1500 K ter se obvezal to plačevati v mesečnih obrokih po 125 K naprej. Dr. S. je to pogodbo sprejel in se obvezal dotične posle opravljati. Zakonitost tega nameščenja drja. S. in zaobljuba z dne 1. oktobra 1902 je bila istega dne od okrajnega glavarstva v B. potrjena. Dodatno k tej pogodbi se je dogovorilo za radi interpretacije točk 2—4. te pogodbe dne 4. oktobra 1902, da nima niti okrajni zastop, niti distriktni odbor pravice drju. S. službo odpovedati, dokler izpolnjuje službo pravilno, da pa ima dr. S. pravico, službo na 1 leto odpovedati. V plenarni seji od 9. maja 1903 je okrajni zastop ti pogodbi odobril, češ da sta popolnoma po sklepu od 28. junija 1902. Opomniti je, da je za časa te plenarne seje (9. maja 1903) bil še nov okrajni zastop izvoljen, ki se je dne 4. maja 1903 konstituiral, da pa se je smatral stari okrajni zastop radi tega za opravičenega imeti sejo od 9. majnika 1903, ker do tedaj novi načelnik in njega namestnik okrajnega zastopa še nista bila od cesarja potrjena. —

Z odlokom od 9. avgusta 1903 je štajerski deželni odbor ustanovil, da službena pogodba od 31. avgusta 1902 z dodatkom vred pravno ni veljavna, ker sklepi, iz katerih se pogodba snuje, niso bili pravilno objavljeni, ker osobito zdravnik dr. H. v B. ni bil obveščen, a ga je smatrati za udeleženca, ker je vsled razveljavljenja sklepa od 6. aprila 1901 moral misliti, da velja odslej prosta izbira zdravnikov in je radi tega tudi uboge lečil. Že poprej pa je novi okrajni zastop, ki je med tem uradno poslovanje prevzel, z dopisom od 10. junija 1903 izplačilo pavšalnih doneskov za drja. S. z dnem 1. avgusta 1903 ustavil.

Vsled tega sta distriktni odbor »okolice B.« in dr. S. naperila zoper okrajni zastop B. pri c. k. r. okrožnem sodišču v Celju tožbo na izpolnitev službene pogodbe od 31. avgusta 1902 z dodatkom od 4. oktobra 1902 in na plačilo mesečnih obrokov. Okrajni zastop je ugovarjal nedopustnost pravnega pota, ker spadajo spori med okrajnim zastopom in zdravstvenim osebjem po razglasu

c. kr. namestništva in deželnega odbora od 27. novembra 1896 dež. zak. št. 76 in po §-u 58 dež. zak. od 27. avgusta 1896 dež. zak. št. 63 v podsodnost deželnega odbora.

V pravnem postopanju je vrhovno sodišče s sklepom od 3. febr. 1904 št. 1856 izreklo, da je ta ugovor neutemeljen, ker v tožbi ne gre za razmerje okrajnega zastopa nasproti javnosti, ampak za zahtevo iz službene pogodbe, o kateri je sodiščem soditi.

Na to je c. kr. okrožno sodišče v Celju z rzsodbo od 20 oktobra 1905 tožbenemu zahtevku ugodilo. Okrajni zastop je vložil priziv.

Med tekočim prizivnim postopanjem je dež. odbor štajerski c. kr. višjemu dežel. sodišču v Gradcu naznanil, da se smatra za razsojo te stvari kompetentnim in da predloži slučaj v razsojo kompetentnega konflikta c. kr. državnemu sodišču. To predlogo je deželni odbor utemeljil v glavnih potezah tako-le: Svrha pogodbe je bila organizacija zdravstvenih zadev za uboge, merodavna je tedaj določba §-a 58 dež. zakona od 27. avgusta 1896 št. 63, oziroma razglas dež. odbora od 27. novebra 1896 št. 76, po katerem je pogodba za nameščenje zdravnika ubogih pridržana okrajnem zastopu; po §-u 78 dež. zak od 27. avgusta 1896, oziroma analogno določbi §-a 77 dež. zak. od 14. junija 1866 št. 19, je dopustno take sklepe, ki morajo biti pravilno razglašeni, s prizivom izpodbijati. O tem ne more biti dvoma, da ima pogodba, katero sklne okrajni zastop radi osiguranja zdravniške pomoči ubožnim bolnikom, dalekosežen javnopraven značaj, ker se s tem omeji prosta izbira zdravnikov od strani ubožnih bolnikov, in s tem tudi pravice zdravnikov, zahtevati za lečenje ubožnih bolnikov plačilo od okraja. Vsled tega pa tudi rešitev pritožbe, ki izpodbija pravnoveljavnost po §-u 58 zak. od 27. avgusta 1896 sklenjene pogodbe, ne pripada sodiščem, ampak deželnemu odboru. Ker pa je vsled rzsodbe c. kr. okrožnega sodišča v Celju tudi novi okrajni zastop ustavil drju. H. izplačila za lečenje ubogih, dokler se pravdna stvar z drjem. S. končno ne reši, vložil je zdravnik dr. H. pritožbo zoper sklep novega okrajnega zastopa na deželni odbor, kateri je sedaj prisiljen, da reši vprašanje, ali obstoji pogodba z drjem. S. pravoveljavno ali ne, in sicer v času, ko je ista stvar predmet razsoje pri c. kr. višjem dež. sodišču

v Gradcu. Čeprav mora deželni odbor predvsem vprašanje rešiti, ali smejo tudi drugi zdravniki razven drja. S. lečiti uboge na stroške okraja, dočim gre tožba drja. S. na ugotovitev obstanka plačilne obveznosti iz pogodbe, vendar je podan kompetenčni konflikt, ker se v bistvu obe zahtevi tičeta vprašanja: ali je od okrajnega zastopa sklenjena pogodba pravoveljavna, ali ne? Ako bi deželni odbor to vprašanje rešil drugače, kakor okrožno sodišče v Celju, nastalo bi nerazrešno nasprotje, kojemu pravočasno v okom priti je svrha predloge kompetenčnega konflikta drž. sodišču.

Razsodba c. kr. državnega sodišča od 23. aprila 1906 št. 117 je odločila, da so za razsojo o zahtevi, katero je sanitetni distriktni odbor za okolico B. in dr. S. stavil zoper okrajni zastop B. s tožbo pred c. kr. okrožnim sodiščem v Celju, kompetentna **c. kr. sodišča**.

Razlogi.

Po prepričanju c. kr. državnega sodišča so za razsojo o zahtevi, katero je stavil sanitetni distriktni odbor okolice B. in dr. S. s tožbo de praes. 8. septembra 1905 Cg I 135/3, kompetentna sodišča.

Kajti ta zahteva se opira v tožbi na službeno pogodbo od 31. avgusta 1902 z dodatkom od 4. oktobra 1902, ki se je sklenila med distriktnim odborom okolice B. sporazumno z okrajnim zastopom B. na eni in med drjem. S. na drugi strani, in katera je radi tega, ker ustanavlja pravice in dolžnosti drja. S., brezdvomno zasebnopravna. Da ni le dr. S., ampak tudi distriktni odbor okolice B. tožil, ne spreminja ničesar na tem, da se hoče vzdržati nameščenje drja. S. na podlagi pogodbe, ker se je distriktni odbor očitno radi tega pri tožbi udeležil, ker je bil dr. S. od njega postavljen za distriktnega zdravnika, in ker je interesiran na tem, da mu okrajni zastop dane obljube tudi izpolni.

Ali je ta službena pogodba veljavna, mari ne, o tem morajo sodišča soditi; samoobsebi umevno se morajo ozirati na vse momente, ki bi utegnili imeti po štajerskih dež. zakonih in administrativnih predpisih vpliv na veljavnost pogodbe, in prav tako tudi na to, ali more dejstvo, da dr. H. ni bil obveščen o sklepih okrajnega zastopa B., na kojih temelji službena pogodba, kaj na veljavnosti pogodbe spremeniti.

Sicer je res, da je organizacija zdravstva za uboge stvar občin, okrajnega zastopa in deželnega odbora. Toda to ne izključuje možnosti, da se sklenejo v svrhu izvršitve te organizacije pogodbe, ki imajo zasebnopraven značaj in spadajo v pristojnost sodišč. Ta pristojnost se v le-tem slučaju tudi radi tega ne predrugači, ker je deželnemu odboru o pritožbi drja. H. odločiti in bi pri tem utegnile nastati za deželni odbor težkoče, ako razsodijo sodišča o predmetu tožbe. Te težkoče namreč ne morejo obstoječe pristojnosti sodišč izključiti. K temu pa še pride, da bi te težkoče tudi tedaj nastale, ako bi se bili tožitelji poprej na deželni odbor obrnili in od njega zahtevali, naj prisili okrajni zastop, da se drži pogodbe od 31. avgusta 1902 z dodatkom od 4. oktobra 1902 vred. Kajti, ako bi bil deželni odbor to odklonil, onda bi imeli tožitelji še vedno pravico, svoje zahteve pri sodiščih uveljavljati.

Dr. M. D.

b) Država ne odgovara za štetu komu nanešenu od oružnika, koji se je u izvršenju službe ogriješio o svoju službenu dužnost.

Tražitelj, vraćujući se po noći doma sa čuvanja plodina na svojoj livadi, bio je ranjen hitcem iz puške od nekoga oružnika, koji je onuda u obhodnji prolazio. Ovaj je, povučen na odgovornost, bio osudjen od domobranskog suda radi prestupka proti sjegurnosti života u smislu § 399. vojn. kazn. zak., a osuda stala je na snagu. — Ozliedjeni tražio je sada i oružnika i državu, da mu samokupno naknade štetu, nanešenu mu ranjenstvom, a traženici su, između inoga, iznieli i prigovor nedopuštenosti pravnoga puta i vlastitu krivicu ozliedjenika.

Oba niža suda odbiše prigovor nedopuštenosti pravnoga puta, te primiše tražbeni zahtjev proti oružniku, i baš, prvo s razloga što se radi o traženju naknade štete, biva o privatnopravnome zahtjevu, koji se u smislu § 1338. o. gr. z. mora iznieti u pogled oboju traženika pred redoviti sud; potomje na temelju izrečene kaznene osude.

Nu, dočim je prvomolbeni sud primio tražbeni zahtev i glede države, jer je, s toga što je oružnik neoprezno baratao sa puškom, očevidno, da je država namjestila nesposobnu osobu

(§ 1315. o. gr. z.), drugomolbeni je sud odbio tražbeni zahtiev u onome pravcu, a to sa sljedećih razloga:

Nema zakona, koji bi odredjivao, da je država odgovorna za krivnju svojih organa u obće ili oružnika napose. Takva se pak odgovornost neda izvadjati niti iz § 1338. o. gr. z., jer ondje i nema spomena o kakvoj odgovornosti, a niti iz svojstva države kao pravne osobe i iz odnošaja njezinih spram oružnika, jer se ne radi o kakvome državnom poduzeću te o kakvom službovnome odnošaju u istome, već u suštini o izvršenju javne sjegurnosti, dakle o javnopravnom djelovanju. A nema ni privatnopravne krivice sa strane države, kako ju je tražitelj istaknuo, biva one skrivljene pri izboru žandara, jer kad ga je država uzela u službu oružničku, držala se je propisa § 19. oružničkog zakona od 25. prosinca 1894. br. 95. l. d. z., pošto je bio sposoban za službu te se za vrijeme njegovog službovanja nije ma bilo što slučajilo iz čega bi se dalo zaključiti, da nije više sposoban za službu ili da se je njegova sposobnost za istu umanjila, i jer bi u smislu §§ 1299. zadnja postojka i 1315 o. gr. z. država bila odgovorna za krivicu vlastitog organa samo kada bi bila znala, da je nesposoban ili kada bi za to mogla doznati, da je uporabila običnu pažnju, što sve nije dokazano.

Vrhovno sudište rješitbom od 24. listopada 1905 br. 12688 nije udovoljilo tražiteljevoj reviziji, a to sa ovih razloga:

Tražbom iskati zahtiev naknade štete temelji se na to, što je prvi traženik, koji je oružnik, dotično osoba, kojoj je država povjerila vršenje oblasne vlasti, pri vršenju iste povriedio svoje dužnosti. Radi se dakle o slučaju, koji se odnosi na odnošaj države i njoj podvrženih organa prama osobama podložnim oblasnoj vlasti, biva o odnošaju javnopravne naravi.

Nema obćenite zakonske ustanove, koja bi izricala odgovornost države za štete nastale strankama iz sličnih ogriešenja o dužnosti, skrivljenih od javnih činovnika i organa, kojima je povjereno izvršivanje oblasne vlasti. Nu postoje naprotiv posebi zakoni, koji odredjuju dužnost odgovornosti države u sasvim stanovitim slučajevima, n. pr. zakon od 12. srpnja 1872. br. 112. l. d. z. o odgovornosti države za krivnje sudačkih činovnika, zakon od 16. ožujka 1892. br. 64. l. d. z., tičući se neopravdanih osuda i. t. d., pak se baš iz postojanja takvih posebnih zakona

daje zaključiti, da nema obćenite dužnosti odštete za državu u netom istaknutome pravcu. Pošto ovaj slučaj ne spada u one, glede kojih je državna odgovornost utvrđena posebnim jednim zakonom, s pravom je bila odbivena tražba proti državi naperena. Ustanove § 1315. o. gr. z. nisu ovome slučaju primjenljive, jer pitanje, da li je prvi traženik sposoban za oružničku službu, pored netom rečenoga nema nikakvog upliva za riešenje spora u pogled države.

Mj.

c) Stroškov likvidacijskega postopanja po dvor. dekretu od 4. oktobra 1833 zb. pr. zak. št. 2633 strankam (odvetniku in klijentu) ni prisoditi, nego jih je po zahtevi le določiti.

Najvišje sodišče je izdalo odločbo v gorenjem zmislu od 29. maja 1906 št. 4795 (repertorij št. 191) iz razlogov:

O tem, da se ne morejo v označenem uradnem postopanju likvidacijski in stroški pravnega leka prisoditi zmagujoči stranki, ker ni v tem slučaju z ozirom na član I. in V. uvod. zak. k civ. pr. redu predpogojev za uporabo določil I. dela, I. razdelka, 5. naslova c. pr. reda, vobče soglašča pravosodje in po pravici; kajti likvidacijsko postopanje po zmislu člana V uvod. zak. k c. pr. r. in dvor. dekreta od 4. oktobra 1833, zb. pr. zak. št. 2633, velja samo za ugotovite v stroškov, ne pa za vprašanje, katero šele po tej ugotovitvi odloči z rzsodbo kompetentni sodnik v eventualnem kontradiktornem postopanju, namreč, ali je dolžan klijent plačati na ta način določene pristojbine.

Bilo bi tudi res nezmiselno in nedopustno, če bi s prisodbo likvidacijskih in stroškov pravnega leka priznalo v tem postopanju zmagujočemu odvetniku že izvršilni naslov po §-u 1, št. 6, izvrš. r., odnosno §-u 12 ces. patenta od 9. avgusta 1854, drž. zak. št. 208 glede postranskih pristojbin tirjatve, dokler ni še določeno z rzsodbo, ali je njegova zahteva v glavni stvari utemeljena. Iz istega razloga pa je tudi nedopustno izreči v tem postopanju, da naj predlagatelj trpi sam stroške istega postopanja in vspešnih pravnih lekov. Prisodbo ali odrecílo teh stroškov je pridržati morebitni odločbi pravdnim potom.

Drugače pa je z vprašanjem, ali je v tem postopanju nedopustna tudi gola ugotovitev stroškov, nastalih v svrhu likvidiranja pristojbin.

Iz določeb ces. patenta od 9. avgusta 1854, drž. zak. št. 208, se ne more izvajati nedopustnost take določitve stroškov v nespornem postopanju. Dejansko se določajo tudi v nespornem postopanju (na pr. v skrbstvenih substitucijskih in fidejkomisnih stvareh) in je preskrbljeno v ta namen tudi v §-u 5 ukaza pravosodnega ministrstva od 11. decembra 1897, drž. z. št. 293.

Določba teh stroškov v likvidacijskem postopanju ni pa tudi v nobenem nasprotju z dvornim dekretom od 4. oktobra 1833 in čl. V. uvod. zak. k c. pr. redu; kajti oba zakona govorita popolnoma splošno o likvidaciji »odvetniških pristojbin«, katerih določbo po številkah prepuščata nespornemu postopanju, ne da bi izključila pri tem z likvidacijo združene stroške, in v zadnjem odstavku čl. V. uvod. zak. k c. pr. redu je samo v dopolnilo omenjeno, da se mora raztezati ugotovitev »tudi« na vprašanje o potrebi ali drugi opravičbi zastopstvenih dejanj.

Stroški, ki nastanejo, ker stranka odreka priznanje zahtevanih zastopniških stroškov so, kolikor imajo uspeh, potrebni za realizovanje zahteve, tedaj so akcesorij teh slednjih in jih je določiti kakor le-te sodnim potom.

S stališča pa, da ne spadajo več ti likvidacijski stroški med stroške zastopanja, ampak da so stroški odvetnika v njegovi lastni stvari, zamore ta vendar zahtevati te stroške po §-u 17 zgoraj omenjenega ukaza pravosodnega ministrstva od 11. decembra 1897, torej tudi njih določitev.

Iz vsega tega izhaja, da se morejo stroški, združeni z likvidacijskim postopanjem vseh treh inštanc določiti v istem postopanju in da se naj tudi določijo, ker je očitno namen dvornega dekreta od 4. oktobra 1833 ta, da naj se določi po številkah v nespornem postopanju celotna zahteva odvetnika zoper svojo stranko in se na ta način, ako je le mogoče, izogne formalnemu sporu, da se pa na vsak način ne bavi več pravdno sodišče v pravnem sporu z določbo stroškov, torej tudi ne stroškov likvidacijskega postopanja, ampak samo z odločbo o temelju zahteve.

Enaki prevdarki veljajo tudi za določitev onih stroškov, ki so narasli stranki v likvidacijskem postopanju, kolikor je zma-

gala v tem postopanju in so bili sploh potrebni stroški za prikladno zastopanje njenega stališča, ker ni namreč razloga različno postopati z v tem postopanju nasprotnima strankama glede določitve stroškov, in se naj o tem, ali zamore stranka kompenzirati svoje vsled neopravičene ali čezmerne zahteve odvetniških pristojbin nastale stroške likvidacijskega postopanja z zahtevo odvetniških stroškov, zopet ne odločaj v oficijoznem, ampak samo v kontencijoznem postopanju.

Končno se omenja, da ni z ozirom na čl. V. odst. 2, uvod. zak. k c. pr. r. razločka za vprašanje o določitvi likvidacijskih stroškov, ali je stavil likvidacijski predlog odvetnik ali stranka, in da se naj ti stroški določijo tudi tedaj, ako se glasi zahteva na »prisodbo« in ne izrečno tudi na »določitev« stroškov, ker je v večjem tudi manjše obsežno.

Književna poročila.

Civilnopravdni red in sodni pravilnik z dne 1. avgusta 1895 z uvodnima zakonoma, z drugimi zakoni, ukazi in razpisi civilnopravnega obsega ter odločbami najvišjega sodišča, z dodatki določil o sodiščih javnega prava in o konzularnih sodiščih, o odvetniški tarifi in o sodnih pristojbinah. Uredil dr. Eduvard Volčič, c. kr. deželni sodni svetnik. I. natis. V Ljubljani 1906. Izdalo društvo »Pravnik«. Založil dr. Eduvard Volčič. Tisk J. Blasnika naslednikov. — Cena nevezanemu zvezku 7 K, v platno vezanemu pa 8 K.

To delo je pravkar prišlo na svetlo kakor IV. zvezek zbirke avstrijskih zakonov v slovenskem jeziku, ki jo izdaja društvo »Pravnik«. V primeroma kratkem času je s tem dovršil g. sodni svetnik dr. Volčič nalogo, ki jo je bil pred dvema leti po želji »Pravnikovega« odbora prevzel. Da je imel z ureditvijo tozadevne tvarine premnogo truda in raznih skrbij, to kaže sedaj izišla knjiga, ki je narasla na impozantno število 909 strani. Skoraj bi trdili, da bi bilo za naročnike priročajne in za založnika ugodnejše, če bi se bila iz tega volumena napravila dva zvezka tako, da bi eden obsegal le civilnopravdni red (okolo 600 strani s kazalom), drugi pa sodni pravilnik in ostalo vsebino (tudi kakih 400 strani). Gospod urednik in založnik piše v predgovoru, »da je vse obdržal v enem zvezku, da ne poskoči cena knjigi nad naše »sedanje razmere in da se ne razkroji enovrstna tvarina«. Toda praktični Manz je začel enovrstno tvarino, če je le